

Grammatica van het Sranantongo

Lidwoorden

Lidwoorden kennen geen verbuiging naar naamvallen. Omdat het Sranantongo geen onderscheid maakt tussen mannelijk, vrouwelijk of onzijdig, en er geen onbepaald lidwoord meervoud is, bestaan er maar drie:

Bepaald lidwoord - enkelvoud	a	a bromki - de bloem
Bepaald lidwoord - meervoud	den	den bromki - de bloemen
Onbepaald lidwoord - enkelvoud	wan	wan bromki - een bloem

Net als in het Nederlands wordt bij het onbepaald meervoud geen lidwoord gebruikt. Bromki no de moro - er zijn geen bloemen meer.

Aanwijzende voornaamwoorden

disi - deze / dit; dati - die / dat. Dati wijst naar iets wat verder weg is dan disi

Disi en dati worden altijd achter het zelfstandig naamwoord geplaatst. A lampu disi - deze lamp. A sani dati - dat ding.

Zelfstandige naamwoorden

Zelfstandige naamwoorden worden niet verbogen naar naamval of meervoud. A bromki, den bromki: de bloem, de bloemen.

Werkwoorden

Werkwoorden worden niet verbogen. In alle personen is de vorm gelijk. Ook vindt geen verbuiging plaats bij de verleden tijd en dergelijke. Hiervoor worden *hulpwerkwoorden* gebruikt.

Tegenwoordige tijd	Mi e waka
Verleden tijd	Mi ben waka; mi waka
Toekomstige tijd	Mi sa waka, mi o waka, mi e go waka

Tussen de twee soorten verleden tijd is nauwelijks verschil. Er is geen parallel te trekken met de voltooid en onvoltooid verleden tijd; zo iets moet uit de context blijken. Ook tussen de drie vormen voor de toekomstige tijd is nauwelijks verschil aan te wijzen; de voorkeur van de spreker of schrijver is belangrijker. De spreek- of schrijfwijze "e go" is verreweg het populairst.

Combinaties van hulpwerkwoorden kunnen in theorie gemaakt worden, maar in de praktijk zijn die weinig bruikbaar. In Sranantongoboekjes kom je ze wel tegen: constructies als mi ben e waka (ik was aan het lopen), maar praktisch nut hebben deze nauwelijks. Wel wordt gezegd: *mi ben sa waka*: ik zou lopen. Voor de beginner zal het even wennen zijn dat juist de tegenwoordige tijd zo'n hulpwerkwoord (ook wel partikel genaamd) vereist: mi e waka - ik loop; en bij weglating van dat hulpwerkwoord er de verleden tijd ontstaat. Mi e waka (heel formeel: mi de waka) is te vergelijken met de continuous present (I am walking) van het Engels.

Geen hulpwerkwoord van de tegenwoordige tijd krijgen: Wani, kan, man, lobi, de, sabi, abi, musu, nen. De combinatie a en e als in a e waka (hij loopt) wordt uitgesproken als "ay waka". Het is gebruikelijk tussen a en e een koppelstreepje te schrijven; a-e waka.

Twee bijzondere werkwoorden: de en na

De werkwoorden *de* en *na* zijn allebei te vertalen met zijn. Toch hebben ze een verschillende betekenis. Een Surinamer zal hier nooit fouten mee maken, maar voor wie Sranantongo niet de eigen taal is, is dit lastig.

De betekent: aanwezig zijn. Moni no de moro - er is geen geld meer. A pikin-nengre de ini a kamra - het kind is in de kamer. *Na* drukt een gelijkheid uit. Mi sisa na seri-uma - mijn zus is verkoopster. Wi na sisa

Grammatica van het Sranantongo.

- wij zijn zussen.

Voor *no* verandert na in a. A no mi sisa - zij is niet mijn zus.

Na wordt tevens gebruikt om een woord te benadrukken. Het wordt dan voor in de zin gezet. Na mi ben du dati - dat heb ik gedaan. Dat kan in principe met ieder woord uit de zin! Als het het werkwoord betreft, dan wordt dat verderop in de zin herhaald. Na wroko a lantiman disi e wroko - Deze ambtenaar werkt. A no mi leti a faya - Ik heb het vuur niet aangestoken (let op: hier is dus na door a vervangen omdat het voor no staat.)

Een onderwerp wordt zonder werkwoord aan een bijvoeglijk naamwoord gekoppeld. A man siki - de man is ziek.

Persoonlijke voornaamwoorden.

ik	mi
jij	yu
hij, zij, het	a / en
wij	wi, unu
jullie	yu
zij	den

A (hij, zij, het) verandert in *en* als het het lijdend voorwerp van de zin is. A naki en - hij sloeg hem. Ook als er een voorzetsel voor komt, wordt *en* gebruikt. Mi e go na en - ik ga naar hem (of haar).

Het bezittelijk voornaamwoord is hetzelfde als het persoonlijk voornaamwoord. Mi kondre tru - mijn ware land.

Vragende voornaamwoorden en bijwoorden.

San?	Wat?
Suma?	Wie?
Ope?, Pe?	Waar?
Sortu?	Welke?
Oten?	Wanneer?
Fa?	Hoe?
O?	Hoe?
Omeni?	Hoeveel?
Fu san ede?	Waarom?

Het Nederlandse *hoe* kam zowel met *o* als met *fa* worden vertaald. Fa wordt bij een werkwoord gebruikt. Fa yu e go na foto? - Hoe ga je naar de stad? Fa a-e go? (uitgesproken als: faygo) - Hoe gaat het ermee? O wordt gebruikt bij bijvoegelijke naamwoorden. O lati yu e kon? - Hoe laat kom je? Op deze wijze zijn met o allerlei combinaties te maken, zoals o langa - hoe lang. In feite zijn *omeni* en *oten*, die we als één woord schrijven, ook zulke combinaties.

Fu san ede (waarom) wordt uitgesproken als fsayde.

Overige voornaamwoorden.

mi srefi, yu srefi, en srefi, etc.	me(zelf), je(zelf), zich(zelf), etc.
makandra	elkaar
sma	men
wan sma	iemand
nowan sma	niemand
furu sani	veel
alasan	alles

Grammatica van het Sranantongo.

nofo sani	heel wat
wan sani	iets
nowan sani, noti	niets
alasma	allemaal
trawan	een ander, anderen
tra sani	iets anders, andere dingen

Voorzetsels.

Enkele voorzetsels:

ini	in	
na	naar, te, in	Mi e libi na Damsko - Ik woon in Amsterdam
tapu	op	
ondro	onder	
abra	over	
sey	naast	
baka	achter	
fesi	voor	als plaatsbepaling bedoeld
bifo	voor	als tijdsbepaling bedoeld
gi	voor	bedoeld als ten behoeve van: mi bay en gi yu - ik heb het voor jou gekocht.
sondro	zonder	
nanga	met	nanga betekent ook <i>en</i> (voegwoord)
fu	van, uit	a buku fu mi brada - het boek van mijn broer; mi e kon fu Damsko - ik kom uit Amsterdam

Voorzetsels kunnen op twee manieren gebruikt worden:

- voor het woord: sondro watra
- achter het woord, met na ervoor: na mi fesi (voor mij)

Over het algemeen wordt de laatste constructie vooral gebruikt met een persoonlijk voornaamwoord; maar iets als *na a tafra baka* (achter de tafel) kan ook.

Voegwoorden en dergelijke.

Om zinnen aan elkaar te smeden, gebruiken we diverse woorden.

di	toen	di mi granma kon, wi ben nyan boyo
ne	omdat, daarom	gecombineerd met di! Di mi yere yu friyari, ne mi kon fristeri yu
te	tot; als	te mi omu e kon, mi e go taygi en; mi e go wakti te yu e kon baka
fa	hoe	mi no sabi fa a-e nen
bika, bikasi	omdat	a-e sidon ini wan lollosturu, bikasi wan oto ben naki en
ma	maar	Mi omu gudu, ma mi no abi moni
en	en	wan wagi ben kon, en den tu fufuruman ben dyomo inisey
di	die	mi no sabi a man, di ben kon esde.
efu	als, wanneer	Mi no kan go moro fara, efu yu no e frustan a sani disi.
san	wat	mi no e frustan, san yu wani
dati	dat	A taygi mi, dati en omu siki
zo kan met alle vragende voornaamwoorden combinaties worden gemaakt.		

Vaak worden voegwoorden weggelaten, zoals in het bekende spreekwoord: *Sneki beti yu, yu si woron, yu frede. Als een slang je heeft gebeten, dan ben je al bang wanneer je een worm ziet.*

Het Sranantongo kent een unieke manier van het combineren van werkwoorden om ze een andere betekenis te geven.:

Mi e waka go na foto - ik loop naar de stad.

Tyari a dosu kon - Breng de doos hierheen (lett: draag de doos komen).

Waka gwe, waka go we - weglopen (lett. lopen weggaan).

Probeer deze zin te begrijpen: *Mi lon gwe, meki a no kan kisi mi.* Er zitten maar liefst vijf werkwoorden in deze zin!

De Sranantongo file index

Email